

Народна библиотека
Србије

II 1464.23/1

Вук Стеф. Караџић

ПЈЕСНАРИЦА
1814 • 1815

ПРОСВЕТА • БЕОГРАД

БЕЛЕШКЕ О ПРАВОПИСУ И ДИЈАЛЕКТОЛОШКИМ ПОДАЦИМА У ПЈЕСНАРИЦАМА

1 П р а в о п и с

У првој књизи Вукових списа о језику и књижевности у објашњењима уз рецензију Новина српских показано је каквим је правописом Вук писао ту рецензију. То је први Вуков правопис. Њиме је *н а п и с а о* и *Пјеснарицу* из 1814.

Али убрзо по доласку у Будим, свакако после консултовања са Луком Миловановом, моли у писму Копитара да у рукопису *Пјеснарице* (1814) измени ово:

- 1) да место *иѣ* свуда стави *ћ*;
- 2) да *л* и *н* не умекшава са *я*, *ю*, *ѣ*, већ са *ь*;
- 3) да свуда место *ѣ* стави *э*;

4) да свуда место *і* стави *и*, „осим гди се *і* слива са писменом *о*; н.пр. *іошт*, *іој*“

Овим, другим Вуковим правописом *о д ш т а м п а н а* је *Пјеснарица* (1814). Једино место *э* стоји *є*.

Како је *Пјеснарицом* (1814) и *Писменицом* изазвао у вези са правописом велики револт код савременика, Вук другу *Пјеснарицу* (1815) штампа азбуком која је дотада владала у српској књижевности.

2. О б а в е ш т е њ а о с р п с к о х р в а т - с к и м д и ј а л е к т и м а

Већ у првome свом штампаном делу, у *Пјеснарици* из 1814, Вук даје извесне напомене о нашим народним говорима. Таквих напомена има и у *Пјеснарици* из 1815. Сматрао је да, од онога што је знао, треба да изабере и саопшти ово.

У збирци из 1814. о језику говори у предговору и у напомени на крају књиге. У предговору одређује територију где се најчистије говори нашим језиком („Езгра Сербскога рода, и најчистијега езика находисе у садашње време између реке Дрине и Мораве; а особито кад се мало по одмакне од Саве и од Дунава, као н. п. нахия Крагуевачка, Карановачка, Рудничка, Ужичка, Крушевачка, и горе од Новог Пазара преко праве Херцеговине“); говори о судбини наших народних говора источно и западно од те територије; истиче да у Босни има доста турцизама а да се у Ресави чувају народна лична имена (наводећи приличан број антропонима); указује на потребу израде граматике и речника. У напомени на крају књиге, према замени звука јат, разликује два народна говора. херцеговачки и сремски, и одређује им географски положај. У херцеговачком месту јата долази *њ* и *и* а у сремском *е*. Херцеговачки се говори у Хрватској, Далмацији, Босни и Херцеговини, Црној Гори и Србији до Ваљева и Карановца (Краљева). Сремски се говори у Срему, Бачкој, Банату и у Србији око Саве и Дунава. Поред ова два говора Вук помиње и књижевни. Објашњава да примењује ијекавско наречје зато што му је оно матерње и што су песме испеване на њему

У предговору збирке из 1815. истиче да је њена предност над првом у томе што су овде сад песме које је скупио у народу, док је збирку из 1814. писао по сећању. То је несумњиво важно и за језичку аутентичност. Објашњава да ијекавским наречјем даје јуначке песме и оне женске које су „по прилици“ из Херцеговине и Босне; екавским наречјем даје женске песме „особито оне, кое се по Херцеговини и по Босни слабо пџвају“ — Од стр. 256. до стр. 262. даје тумачења речи.

Додуше, ове напомене о народним говорима Вук у прве две своје збирке народних песама није дао зато да би дијалекатском поделом обухватио целу територију нашега језика, већ пре свега зато да би објаснио начин којим бележи народне песме. Дајући само у општим цртама разлике између херцеговачког и сремског говора, Вук се не упушта у дискусију о њима. Чињеница што је у другој збирци (1815) дао далеко оскуднија обавештења од оних која је изнео у *Писменици* годину

дана раније (1814) показује, како је то већ истакнуто у науци, да Вук и није желео да у пјеснарицама даје велике дијалекатске поделе. О Вуковим погледима на народне говоре, које је изнео у *Писменици*, в. објашњења уз I књ. списа о језику и књижевности.

Берислав М. Николић

Л и т е р а т у р а :

А. Белић, *Књижевни и народни језик у Вука, Вукова борба за народни и књижевни језик*, Бгд. 1948, стр. (78 - 204) 85 - 86.

Vatroslav Jagić, *Iz prošlosti hrvatskoga jezika, Izabrani kraći spisi*, Згб. 1948, стр. (19 - 98) 67-70.

Љуб. Стојановић, *Живои и рад Вука Сџеф. Караџића*, Бгд. 1924, стр. 90 - 97, 102 - 110.